แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

Guidelines for Enhancing Educational Quality through Internal Supervision in Schools under Phichit Primary Educational Service Area Office 2

พรนภา พฤติเจริญ
Phornnapa Prutcharoen
เฮนรี ยู อันจุนดา
Henry Yuh Anchunda
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
Master of Education Program in Educational Administration, Naresuan University
E-mail: phornnapap67@nu.ac.th

Received: 19 May 2026; Revised: 5 June 2026; Accepted: 21 September 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 และ 2) พัฒนาและหาความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 10 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษามีการดำเนินงานนิเทศอย่างเป็นระบบ แต่มีอุปสรรคด้านภาระงานที่ทับซ้อนและทัศนคติของผู้รับการนิเทศ และมีความต้องการพัฒนาระบบการนิเทศที่มีความคล่องตัวและลดภาระงานเอกสาร 2) แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ บุคลากรและคุณลักษณะของผู้นิเทศ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการนิเทศ บรรยากาศการนิเทศ เครื่องมือและนวัตกรรมการนิเทศ การมีส่วนร่วมและเครือข่ายการนิเทศ และโครงสร้างและแผนการดำเนินงาน โดยมีกระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมการและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศตามสภาพจริง การสะท้อนผลและให้ข้อมูลป้อนกลับ และการประเมิน

ปรับปรุงและเผยแพร่ ผลการประเมิน พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, สถานศึกษา, การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) Study the current conditions, problems and obstacles, and needs related to enhancing educational quality through internal supervision in Schools under Phichit Primary Educational Service Area Office 2 and 2) Develop and evaluate the suitability and utility of guidelines for enhancing educational quality through internal supervision in schools under Phichit Primary Educational Service Area Office 2. The informants included 10 experts in internal supervision in school using interview forms, and 5 experts in enhancing educational quality through internal supervision using interview forms and a five-point rating scale questionnaire. Data were analyzed using content analysis and descriptive statistics. The finding revealed that 1) Schools has a systematic supervision process, but faces obstacles due to overlapping tasks and the attitudes of those being supervised. There is a need to develop a more streamlined supervision system that reduces the burden of paperwork. 2) The guidelines for enhancing educational quality through internal supervision in schools consist of six components: personnel and supervisor characteristics, clear goals and objectives, supervision atmosphere, supervision tools and innovations, participation and networks and structure and operational plans. The supervision process consists of five steps: preparation and building mutual understanding, supervision planning, real-world supervision implementation, reflection and feedback, and evaluation, improvement and dissemination. The evaluation results indicated that the guidelines were suitable and useful at a high level, serving as an essential tool for effectively enhancing the quality of learning management.

Keywords: Internal Supervision, Schools, Enhancing Educational Quality

บทนำ

โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผัน การศึกษาทั่วโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายครั้งใหญ่จากการเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยีดิจิทัลและกระแสโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดน (UNESCO, 2021) ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนสี่เหลี่ยมอีกต่อไป แต่เป็นการสร้างสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อให้พลเมืองโลกสามารถปรับตัวและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (OECD, 2019) องค์กรระดับนานาชาติต่างให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่เป็นองค์รวม โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและการพัฒนาทักษะขั้นสูงที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต (World Economic Forum, 2020)

ท่ามกลางบริบทดังกล่าว สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะเยาวชน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการและการพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจึงไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ในเชิงเนื้อหา แต่คือการสร้างกลไกการสนับสนุนที่เข้มแข็งภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลและพร้อมรับความผันผวนของสังคมโลกในอนาคตได้ (Partnership for 21st Century Learning, 2015)

ประเทศไทยจัดการศึกษาโดยยึดโยงกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะในมาตรา 54 ที่ระบุให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี และมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภาคภูมิใจในชาติ และมีความเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) สอดรับกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งในมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้ มาตรา 9 (6) ยังเน้นย้ำเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่เป็นเอกภาพและมีมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักที่เป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานกำหนด โดยครอบคลุมขอบข่ายภารกิจอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไปจนถึงกระบวนการวัดประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนที่มีมาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาและเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการจัดทำระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการที่เข้มแข็ง สถานศึกษายังต้องมุ่งเน้นการพัฒนา

ห้องสมุด การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือการพัฒนาวิชาการกับสถาบันอื่น ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวและองค์กรภายนอก เพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนภารกิจด้านวิชาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนควบคู่ไปกับการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาครูและโรงเรียน โดยอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียนร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในโรงเรียนก็เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนให้ครูหรือทีมงานได้ร่วมกันวางแผนในการแก้ไข ปัญหาและดำเนินการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู การให้คำแนะนำและพัฒนาบุคลากรในด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการประเมินผลการเรียน การพัฒนาบุคลิกภาพ การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2566) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและได้มาตรฐานตามหลักสูตร

นอกจากนี้ การนิเทศภายในสถานศึกษายังมีความสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามบริบทและการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้สถานศึกษาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ช่วยพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ในตามมาตรฐานตำแหน่งครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2566) ช่วยส่งเสริมให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาขยายองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษา (วัชรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) ตลอดจนช่วยพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็ง (สถิรพร เชาวน์ชัย, 2568) ดังนั้น การนิเทศภายในจึงไม่ใช่เพียงภารกิจเสริม แต่เป็นกลไกหลักที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่ามีการกำหนดนโยบายการนิเทศภายในมาอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการตามการวางแผนในโครงการได้อย่างเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, 2567) แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาและความท้าทายหลายประการ โดยครูบางส่วนยังขาดความเข้าใจในกระบวนการนิเทศที่ถูกต้อง รูปแบบการนิเทศยังไม่ต่อเนื่อง หรือขาดการนำผลการนิเทศมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ประกอบกับบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทำให้แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร โดยจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนที่ยังคงไม่

บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ย O-NET ป.6 ปีการศึกษา 2568 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา อยู่ที่ 32.00 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 33.44 คะแนน และเมื่อพิจารณาผลคะแนนเฉลี่ย O-NET ป.6 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาย้อนหลัง 2 ปีการศึกษาจะพบว่ามีคะแนนเฉลี่ย O-NET ป.6 ปีการศึกษา 2567 อยู่ที่ 37.17 คะแนน และปีการศึกษา 2566 อยู่ที่ 39.18 คะแนน จะเห็นได้ว่ามีการลดลงอย่างต่อเนื่อง 3 ปีการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, 2568)

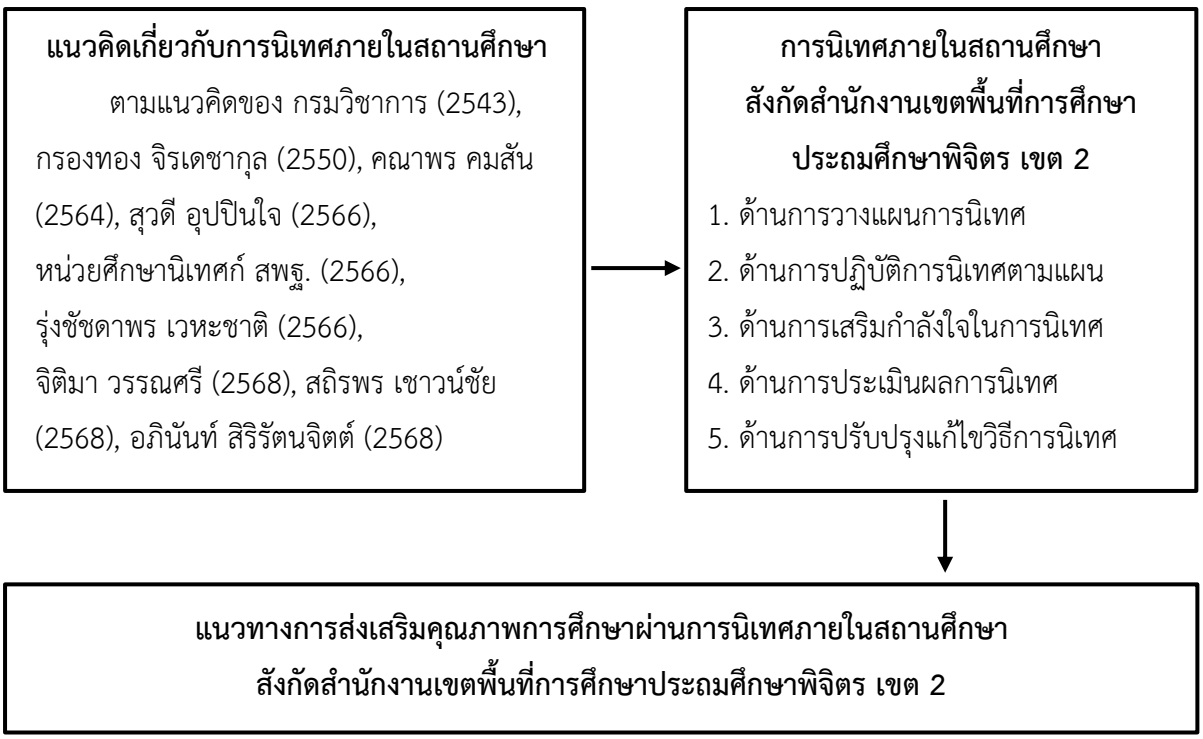
ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมและมีประโยชน์ในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งสามารถยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

2) เพื่อพัฒนาและหาความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ประกอบด้วย

1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

1.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีวิทยฐานะระดับชำนาญการขึ้นไป จำนวน 3 คน

1.3 ข้าราชการครู ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะระดับชำนาญการขึ้นไป จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยนำองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ศึกษาเอกสาร หลักการสัมภาษณ์ การสร้างคำถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามที่กำหนด

2.2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา

2.2.3 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคำถามสัมภาษณ์

2.2.4 สร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลมาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา

2.2.5 นำข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ครอบคลุมเนื้อหา ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.6 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์และเตรียมนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยยื่นขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยติดต่อและนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและหาความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ประกอบด้วย

1.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาและเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน

1.2 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 1 คน

1.3 ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาและมีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน

1.4 รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาและมีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา หลักการสัมภาษณ์ การสร้างคำถาม เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาตามที่กำหนด

2.2.2 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์และสร้างคำถามในการสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา

2.2.3 จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยกำหนดประเด็นการสุมภาษณ์ที่ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับกรอบแนวคิด

2.2.4 เสนอร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ความสอดคล้อง ครอบคลุมเนื้อหา

2.2.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์

2.2.6 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์และเตรียมนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยยื่นขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยติดต่อและนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

3.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เป็นความเรียงแบบพรรณนาแล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา

3.5 ผู้วิจัยนำแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทาง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทาง วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 10 คน พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มีการดำเนินงานนิเทศอย่างเป็นระบบตามวงจรคุณภาพ ผ่านโครงการนิเทศที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีและมีปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน โดยเน้นบรรยากาศแบบกัลยาณมิตรและการเสริมสร้างพลังบวกควบคู่ไปกับการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม ยังคงเผชิญปัญหาอุปสรรคสำคัญด้านข้อจำกัดของเวลาและภาระงานที่ทับซ้อน รวมถึงทัศนคติเชิงลบของผู้รับการนิเทศที่ยังคงมองว่าการนิเทศเป็นการจับผิด จนส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ขาดความเป็นธรรมชาติและไม่สะท้อนสภาพปัญหาที่แท้จริง และสถานศึกษาต้องการพัฒนาระบบการนิเทศที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อความคล่องตัวและลดภาระงานเอกสาร พร้อมทั้งต้องการแนวทางการ

นิเทศที่เป็นรูปธรรม มีความยืดหยุ่นตามบริบทและเน้นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนาและหาความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน พบว่า แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นต้องมีความครบถ้วนทั้งในด้านองค์ประกอบของการนิเทศภายในสถานศึกษาและด้านกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ดังนี้

องค์ประกอบของการนิเทศภายในสถานศึกษา มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1) บุคลากรและคุณลักษณะของผู้นิเทศ ผู้นิเทศต้องมีองค์ความรู้ มีความเชี่ยวชาญ มีวุฒิภาวะ มีความน่าเชื่อถือ และมีทัศนคติเชิงบวก โดยอาจเป็นผู้บริหาร ครูหัวหน้าสายชั้น หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการนิเทศ มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ โดยต้องสร้างการรับรู้เรื่องวัตถุประสงค์ให้ตรงกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

3) บรรยากาศการนิเทศ ควรเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เน้นการให้คำแนะนำ คำปรึกษา และการช่วยเหลือ สร้างบรรยากาศที่ไม่เครียด ไม่เป็นการจับผิด แต่เป็นการเสริมแรงและสร้างแรงจูงใจ

4) เครื่องมือและนวัตกรรมการนิเทศ มีเครื่องมือการนิเทศที่ได้มาตรฐาน เช่น แบบสังเกตการสอนที่วัดผลได้จริงทั้งด้านพฤติกรรมครูและการตอบสนองของนักเรียน มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยในการนิเทศและวิเคราะห์ข้อมูล

5) การมีส่วนร่วมและเครือข่ายการนิเทศ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งโรงเรียน ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และเขตพื้นที่การศึกษา มีการทำงานแบบเครือข่ายและการบริหารแบบกระจายอำนาจ

6) โครงสร้างและแผนการดำเนินงาน มีโครงสร้างและแผนการนิเทศที่ชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการจัดทำปฏิทินและคู่มือการนิเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการและสร้างความเข้าใจร่วมกัน สร้างความตระหนักรู้และปรับทัศนคติให้ตรงกัน ชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อให้ผู้รับการนิเทศเข้าใจว่าเป็นการมาเพื่อช่วยเหลือและแนะนำ

ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ กำหนดแผนการนิเทศ ปฏิทิน และแต่งตั้งคณะกรรมการ นัดหมายและวางแผนร่วมกันในเรื่องวิชา คาบเรียน และประเด็นที่จะนิเทศ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและเตรียมตัวรับการนิเทศได้อย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การดำเนินการนิเทศตามสภาพจริง ปฏิบัติตามแผนและข้อตกลงที่นัดหมายไว้ นิเทศตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกตการสอน การใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และการเยี่ยมชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลและให้ข้อมูลป้อนกลับ เปิดโอกาสให้มีการสะท้อนผลและการพูดคุยหลังการนิเทศทันที ใช้การสื่อสารเชิงบวก การฟังอย่างลึกซึ้ง และการให้กำลังใจเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา

ขั้นที่ 5 การประเมิน ปรับปรุงและเผยแพร่ สรุปผลการนิเทศเป็นลายลักษณ์อักษรหรือรายงานการนิเทศ นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนการนิเทศในรอบถัดไปเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง เผยแพร่ผลงานและนวัตกรรมที่เกิดจากการนิเทศสู่สาธารณะผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

ซึ่งผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่าแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษามีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการนำไปใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีระบบที่สมบูรณ์สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา และผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่าแนวทางนี้มีความเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการงานนิเทศให้มีความต่อเนื่องและชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษานี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ก่อให้เกิดแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของผู้เรียน โดยอาศัยกลไกที่สอดประสานกันระหว่างองค์ประกอบของการนิเทศภายในสถานศึกษาและกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา

ภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ผู้วิจัยได้พบ 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่น่าสนใจ นำสู่การอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสถานศึกษาดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ดีที่สุดเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรองทอง จิรเดชากุล (2550) ที่กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ คณาพร คมสัน (2564) ที่กล่าวว่า การนิเทศการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร และชุมชน สังคม เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา แต่การนิเทศภายในก็ยังมีข้อจำกัดสำคัญที่สุดคือเรื่องการจัดการเวลาที่ทับซ้อนกับภาระงานและกิจกรรมอื่น และปัญหาด้านทัศนคติที่มองว่าการนิเทศเป็นการจับผิด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในทางปฏิบัติครูบางส่วนยังคงมีความกังวลต่อการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สายรุ่ง พงษ์วัน (2558) ที่กล่าวว่า เนื่องจากครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนมากเกินไป จึงทำให้ไม่มีเวลาได้เตรียมความพร้อมหรือการวางแผนการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับแนวคิดของ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ (2568) ที่กล่าวว่า ผู้นิเทศต้องสังเกตการสอนโดยไม่รบกวน

หรือทำให้ครูรู้สึกตื่นเต้นเกินไปซึ่งอาจทำให้การสอนไม่เป็นธรรมชาติ ดังนั้น การสังเกตจะต้องเป็นไปอย่างเรียบง่ายและไม่ทำให้ครูรู้สึกถูกตัดสิน สถานศึกษาจึงต้องการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเพิ่มความคล่องตัวและลดภาระด้านเอกสาร ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลเพื่อแก้ปัญหาเรื่องข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการนิเทศ นอกจากนี้ สถานศึกษามีความต้องการเครื่องมือการนิเทศที่ยืดหยุ่นและเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธมลวรรณ พูนวัฒนานุกูล และ บรรจบ บุญจันทร์ (2568) ที่กล่าวว่า ควรเน้นการวางแผนที่เป็นระบบและครอบคลุม โดยเฉพาะการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สนับสนุนการนิเทศและการติดตามผลในรูปแบบดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2. จากการพัฒนาและหาความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ว่า มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ และกระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน โดยผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่าแนวทางนี้มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งองค์ประกอบของการนิเทศภายในสถานศึกษา 6 องค์ประกอบหลักจะต้องทำงานประสานกัน เริ่มต้นจากบุคลากรและคุณลักษณะของผู้นิเทศ ซึ่งต้องเป็นผู้มีองค์ความรู้ มีความเชี่ยวชาญ มีวุฒิภาวะและมีทัศนคติเชิงบวกเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ควบคู่ไปกับการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการนิเทศ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างการรับรู้ที่ตรงกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ อีกประเด็นที่โดดเด่นคือการสร้างบรรยากาศการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่เน้นการเสริมแรงทางบวกมากกว่าการจับผิด ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือและนวัตกรรมการนิเทศที่ได้มาตรฐานและนำเทคโนโลยีมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้แม่นยำยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเน้นการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการนิเทศ และสุดท้ายคือการวางโครงสร้างและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีคู่มือและปฏิทินการนิเทศที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ (2568) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของการนิเทศที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ที่นิเทศ ผู้ที่ได้รับการนิเทศ วิธีการนิเทศ เครื่องมือและทรัพยากร และการประเมินผล ซึ่งทุกส่วนต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้กระบวนการนิเทศประสบความสำเร็จและสามารถพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ธีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์ และ สินธะวา คามดิษฐ์ (2568) ที่พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ การประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จ นอกจากนี้ กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องดำเนินงานอย่างเป็นลำดับ 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการเตรียมการและสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อปรับทัศนคติร่วมกันและสร้างความตระหนักรู้ว่าการนิเทศคือการช่วยเหลือ นำไปสู่การวางแผนการนิเทศ โดยมีการกำหนดแผนการนิเทศ ปฏิทินการนิเทศ แต่งตั้งคณะกรรมการ นัดหมายและวางแผนร่วมกันในเรื่องวิชา คาบเรียนและประเด็นที่จะนิเทศ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและเตรียมตัวรับการนิเทศได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงเข้าสู่การดำเนินการนิเทศตามสภาพจริงโดยปฏิบัติตามแผนและข้อตกลงที่นัดหมายไว้ดำเนินการนิเทศตามสภาพจริงผ่านวิธีการที่หลากหลาย เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการนิเทศแล้วจะเข้าสู่การสะท้อนผลและให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยเปิดโอกาสให้มีการสะท้อนผลการนิเทศและการพูดคุยหลังการนิเทศ

ทันทีโดยใช้การสื่อสารเชิงบวกและการให้กำลังใจเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนา และปิดท้ายด้วยการประเมิน ปรับปรุงและเผยแพร่ ซึ่งเป็นการสรุปผลเพื่อนำไปปรับแผนการนิเทศในรอบถัดไปให้มีความต่อเนื่อง พร้อมทั้งนำเสนอนวัตกรรมและผลสำเร็จสู่สาธารณะผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชสิทธิ์ภิวัฒน์ กันยายน (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจการนิเทศ และการจัด ระบบข้อมูล การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การวางแผนการนิเทศภายในอย่างมีส่วนร่วม การปฏิบัติการนิเทศและดำเนินการตามแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การตรวจสอบการนิเทศโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย การประเมินผลการนิเทศและการปรับปรุงแก้ไข การสรุปผลการนิเทศ ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขและการเขียนรายงานการนิเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ธีระภัทร พินิจมนตรี และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2567) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษามี 17 แนวทาง ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลการนิเทศ 5 แนวทาง การจัดทำแผนการนิเทศ 4 แนวทาง การปฏิบัติการนิเทศ 4 แนวทาง และการติดตามและประเมินผลการนิเทศ 4 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรคัดเลือกผู้นิเทศที่มีความเชี่ยวชาญ มีทัศนคติเชิงบวก เป็นผู้ฟังที่ดีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในฐานะที่ปรึกษาทางวิชาชีพ พร้อมเปิดโอกาสให้ครูร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและลดความขัดแย้ง โดยเน้นบรรยากาศการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่เสริมแรงใจมากกว่าการจับผิดเพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างธรรมชาติ นอกจากนี้ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้จัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความรวดเร็วและลดภาระงานเอกสาร ตลอดจนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคลากร และจัดทำคู่มือพร้อมปฏิทินนิเทศในแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้การดำเนินงานต่อเนื่องและไม่กระทบต่อภาระงานหลักของครู

1.2 สถานศึกษาควรเริ่มต้นจากการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์เพื่อเปลี่ยนมุมมองจากการถูกควบคุมเป็นการสร้างวัฒนธรรมการนิเทศที่ทุกคนร่วมกันออกแบบเป้าหมายหลักในการนิเทศ ควรใช้ปฏิทินออนไลน์ที่มีระบบแจ้งเตือนและเปิดโอกาสให้ครูเลือกช่วงเวลาที่สะดวกในการเข้ารับการนิเทศ เพื่อช่วยลดความกังวลและลดภาระงานทับซ้อน การนิเทศควรใช้เทคนิควิเคราะห์วิดีโอการสอนขนาดสั้นแทนการนั่งเฝ้าในห้องเรียนเพื่อลดความกดดันของผู้เข้ารับการนิเทศ ควรส่งเสริมการนิเทศข้ามสายชั้นเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ การสะท้อนผลควรเน้นการชื่นชมและสร้างพลังใจเพื่อเพิ่มพื้นที่ปลอดภัยและลดความรู้สึกถูกตัดสิน และควรยกระดับการรายงานผลการนิเทศจากกระดาษสู่แฟ้มสะสมงานดิจิทัลของโรงเรียน เพื่อเชิดชูเกียรติและสร้างแรงบันดาลใจให้เพื่อนครูนำนวัตกรรมไปต่อยอดเป็นคลังความรู้สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นการเสริมพลังใจและลดทัศนคติการจับผิด เพื่อสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาการสร้างแพลตฟอร์มการนิเทศออนไลน์ที่เน้นความคล่องตัว เพื่อลดภาระงานเอกสารและแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการนิเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2543). *แนวทางการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). *คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน*. สำนักพิมพ์ธารอักษร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2550.* คุรุสภา.

คณาพร คมสัน. (2564). การนิเทศการเรียนการสอน. ใน สมจิตร เผื่อนโภคา (บ.ก.), *ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ Development of learning management system 23727 หน่วยที่ 11-15*. (น.12-1-12-96). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จิติมา วรรณศรี. (2568). *การบริหารจัดการสู่คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

ชสิทธิ์ภิวัฒน์ กันยายน. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดกู่คำ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6*(1), 51-62.

ธมลวรรณ พูนวัฒนานุกูล และบรรจบ บุญจันทร์. (2568). แนวทางพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน, 11*(2), 290-305.

ธีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์ และสินธะวา คามดิษฐ์. (2568) การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9*(3), 352-366.

ธีระภัทร พินิจมนตรี และชยากานต์ เรืองสุวรรณ. (2567). แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4*(2), 228-241.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (1 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49-53.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2566). *การบริหารงานวิชาการ..เพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในวิถีชีวิตใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เทมการพิมพ์.

วัชรา เล่าเรียนดี, บรรจง อมรชีวิน, และ วิชัย วงษ์ใหญ่. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ และการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.* เพชรเกษมพริ้นติ้ง.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). *ศาสตร์การนิเทศการเรียนรู้และชี้แนะ: การชี้แนะและการนิเทศการสอนแบบร่วมมือ.* (พิมพ์ครั้งที่ 12). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถิรพร เชาวน์ชัย. (2568). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน Academic Administration in School to Develop Student Quality* (พิมพ์ครั้งที่ 3). การพิมพ์ดอทคอม.

สายรุ่ง พงษ์วัน. (2558). *การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการนิเทศการสอนในโรงเรียนวัดศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. (2568). *ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ผล O-NET ป.6 ปีการศึกษา 2568*. https://bigdata.phichit2.go.th/?mod=onetp6

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการบริหารวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน.* หน่วยศึกษานิเทศก์ สพฐ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2566). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2566.* สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2561/2562 การปฏิรูประบบการศึกษาในยุคดิจิทัล.* พริกหวานกราฟฟิค.

สุวดี อุปปินใจ. (2566). *การนิเทศและการพัฒนานวัตกรรมการนิเทศการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์ชอบพิมพ์จำกัด.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สพฐ.. (2566). *การนิเทศภายในสถานศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2568). *คู่มือนิเทศการเรียนการสอน (ฉบับการใช้ PLC ร่วมปฏิบัติการในชั้นเรียน).* เอพีบุ๊กและอินโฟเพรอเนอร์.

OECD. (2019). *OECD Learning Compass 2030: A Series of Concept Notes.* OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2015). *P21 Framework Definitions.* Battelle for Kids.

UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education.* UNESCO.

World Economic Forum. (2020). *Schools of the Future: Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution.* World Economic Forum.